

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นโยบายสาธารณะหรือนโยบายรัฐบาลเป็นหัวใจสำคัญของการกำหนดทิศทางในการพัฒนาประเทศและเป็นกรอบในการกำกับติดตามผลการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือประกาศไว้กับรัฐสภาก่อนการเข้ารับหน้าที่ของรัฐบาลแต่ละชุด โดยยึดประโยชน์สูงสุดของสาธารณชน สำหรับนโยบายสาธารณะหรือนโยบายของรัฐบาลในประเทศไทยมีปรากฏให้เห็นหลายรูปแบบ โดยพบเห็นตั้งแต่ระดับประเทศ ระดับกระทรวง ระดับกรม ระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาประเทศของรัฐบาล 4 ปี แผนพัฒนาชนบท แผนพัฒนาเด็กและสตรี นอกจากนี้นโยบายรัฐบาลยังปรากฏในรูปแบบของ มติคณะรัฐมนตรี พระราชกฤษฎีกา พระราชกำหนด และพระราชบัญญัติต่าง ๆ นโยบายสาธารณะที่รัฐบาลกำหนดขึ้นนี้เป็นทางเลือกที่รัฐบาลตัดสินใจใช้เป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา บรรเทาปัญหา หรือป้องกันปัญหาต่าง ๆ ตามภารกิจที่รัฐบาลกำหนด (สุภชัย ยาวะประภาส, 2548, หน้า 4) การตัดสินใจในสิ่งเหล่านี้เป็นกระบวนการหนึ่งของนโยบายสาธารณะคือกระบวนการกำหนดนโยบาย ส่วนกระบวนการต่อไปที่สำคัญยิ่งคือกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งกระบวนการนี้เป็นกระบวนการสำคัญยิ่งที่จะแปรเจตนารมณ์ของนโยบายให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน จากนั้นจะเป็นกระบวนการประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายเพื่อสะท้อนทั้งผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบของนโยบาย

ทุกรัฐบาลพยายามกำหนดนโยบายพัฒนาประเทศเพื่อนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้า สิ่งที่สำคัญของทุกรัฐบาลคือการกำหนดนโยบายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนทุกรูปแบบและมุ่งเน้นให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และเท่าเทียมกันตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

กระทรวงศึกษาธิการ นับได้ว่าเป็นหน่วยงานที่นำนโยบายของรัฐบาลมาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม มีการกำหนดยุทธศาสตร์ที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติ โดยการสร้างโอกาสในการศึกษาให้แก่ประชาชนทุกคน สร้างระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ หน่วยงานหลักที่สำคัญหน่วยงานหนึ่งคือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีการศึกษาในการหล่อหลอมรูปแบบให้แก่บุคคลได้มีความรู้ ความสามารถ รู้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลงของโลกและสิ่งแวดล้อม รู้เท่าทันในการพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมทั้ง กำลังสติปัญญาที่จะดำรงอยู่อย่างมีความสุข จึงนับได้ว่าเป็นหน่วยงานที่จะขับเคลื่อนในการปฏิรูป การศึกษา และผลักดันนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้ได้ผลตามเจตนารมณ์ของรัฐบาลอย่างแท้จริง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 10 วรรคแรก กำหนดว่า

“การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อย กว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” แต่การจัดการศึกษาจะ ให้ทั่วถึงและมีคุณภาพนั้นต้องมีรูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลายเพราะการศึกษาเป็น กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การ พิธีกรรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้าง องค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้แต่ละบุคคลเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ปัจจุบันแม้ว่าประเทศไทยจะมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนดำเนินการจัดบริการ ทางการศึกษาให้แก่เด็กด้วยโอกาส โดยมีรูปแบบที่หลากหลาย แต่การดำเนินงานก็ยังไม่ประสบ ผลสำเร็จเท่าที่ควร จากรายงานผลการประเมินการได้รับโอกาสและคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของคนไทยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในปี พ.ศ. 2550 พบว่า จำนวนประชากร อายุ 6 – 14 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มอายุที่สอดคล้องกับการศึกษาภาคบังคับ มีทั้งหมด 8,502,633 คน ได้รับ การศึกษาจริง จำนวน 7,474,372 คน คิดเป็นร้อยละ 96.06 ของประชากรทั้งหมด สำหรับประชากร อายุ 15 – 17 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มอายุที่สอดคล้องกับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีทั้งหมด 2,770,608 คน ได้รับการศึกษาจริง จำนวน 1,869,222 คน คิดเป็นร้อยละ 56.20 ของประชากร ทั้งหมด และยังพบอีกว่ามีเด็กที่ได้เข้าเรียนแล้วแต่ออกกลางคันในส่วนของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 74,794 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน, 2550, หน้า 32) นับได้ว่าเป็นภาพสะท้อนถึงการให้บริการด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้รับนักเรียนทุกกลุ่มยังไม่ทั่วถึงซึ่งรวมถึงกลุ่มเด็กด้อยโอกาสอีกจำนวนหนึ่งด้วย นอกจากนี้ ยังพบได้จากรายงานการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษา ด้านการจัดบริการการศึกษาขั้น พื้นฐานอย่างน้อย 12 ปีอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ซึ่งศึกษากรณีเด็กด้อยโอกาส พบว่า รัฐได้พยายามมาโดยตลอดที่จะสนับสนุนให้ผู้ด้อยโอกาสเข้าถึงบริการการศึกษาของรัฐ โดย การให้ทุน เสื้อผ้า อาหาร ที่พัก หนังสือ และอุปกรณ์อื่นๆ แต่ความก้าวหน้าของการดำเนินการอยู่ เพียงระดับปานกลาง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 28) สาเหตุประการ หนึ่งสืบเนื่องจากยังมีเด็กด้อยโอกาสทางสังคมไทยอีกจำนวนมากที่ยังขาดโอกาสทางการศึกษาและ

การจัดบริการทางการศึกษาของหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบยังไม่ครอบคลุมทั่วถึงเด็กด้อยโอกาสในพื้นที่ทั้งหลาย (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2546, หน้า 2-3)

ดังนั้น เพื่อให้เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาทุกคนได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกับเด็กปกติทั่วไปเพื่อพัฒนาให้มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งในด้านสุขภาพอนามัย ด้านอาชีพ ด้านความรู้ทั่วไป ด้านคุณธรรม ศีลธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข มีคุณค่า และมีศักดิ์ศรี ตลอดจนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและไม่เป็นปัญหาต่อสังคมและประเทศชาติในอนาคต รัฐบาลจึงมีนโยบายเพื่อดูแลเด็กด้อยโอกาสเป็นการเฉพาะหลายมาตรการ อันได้แก่ (เสรี สุวรรณภานนท์, 2540)

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 30 กำหนดว่า การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพร่างกาย หรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้ มาตรา 43 กำหนดว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน มาตรา 53 กำหนดว่า เด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม เด็กและเยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแลมีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาอบรมจากรัฐ และมาตรา 80 กำหนดว่า รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการและทุพพลภาพ และผู้ด้อยโอกาสให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้ ซึ่งมีผลทำให้มีกฎหมายลำดับรองเพื่อบังคับใช้ในกระทรวงศึกษาธิการหลายฉบับ

2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 10 กำหนดว่า การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือ ไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาสต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิหรือโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ

3. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2549 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544) ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ที่ 3 ว่า จะพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคม เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคนและสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ โดยมีแนวนโยบายคือการไม่เกิด ลด ขจัดปัญหาทางโครงสร้างที่ก่อให้เกิดหรือคงไว้ซึ่งความยากจน ขัดสน ด้อยทั้งโอกาส และศักดิ์ศรีของคนและสังคมไทย เพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม

4. มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2547 ได้อนุมัตินโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส ตามที่กระทรวงศึกษาธิการเสนอ โดยกำหนดเป็นนโยบายที่สำคัญ ๆ ของรัฐ คือ ให้บริการการศึกษาอย่างเสมอภาคและทั่วถึง ให้เด็กด้อยโอกาสทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาที่เหมาะสมและหลากหลายรูปแบบโดยคำนึงถึงหลักการ สิทธิเด็ก สิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ จัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ เน้นการเรียนรู้เพื่อชีวิตที่เหมาะสมกับเด็กด้อยโอกาส โดยต้องบูรณาการทั้งด้านวิชาการ ด้านศิลปกรรม จริยธรรม และด้านทักษะการดำรงชีวิตในสัดส่วนที่เหมาะสม มีมาตรฐานคุณภาพเท่าเทียมกับการศึกษาในระบบปกติ ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษาและปัจจัยพื้นฐานอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของเด็กด้อยโอกาสแต่ละประเภทเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ จัดระบบการบริหารจัดการให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ และที่สำคัญคือการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสให้มีศักยภาพและความพร้อมในการจัดการศึกษาและสามารถให้ความช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันการณ์ และในปีการศึกษา 2550 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดนโยบายด้านการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างกว้างขวางและทั่วถึง โดยมุ่งรณรงค์ให้เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาภาคบังคับและการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ให้ครอบคลุมทั่วประเทศ และมีมาตรการเร่งด่วน คือ พัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศกลุ่มเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา สนับสนุนให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพัฒนานวัตกรรมเพื่อเข้าถึงกลุ่มด้อยโอกาสทางการศึกษา พัฒนาระบบเฝ้าระวังและให้ความช่วยเหลือแก่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ส่งเสริมการศึกษาพิเศษ และรณรงค์การเรียนรู้ 12 ปี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550, หน้า 32)

นโยบายสาธารณะเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสถูกกำหนดเพื่อบังคับใช้ไว้หลายแห่ง แต่กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติยังประสบปัญหาอย่างต่อเนื่อง ที่สำคัญคือ ในระยะที่ผ่านมานโยบายและแผนเกี่ยวกับเด็ก เยาวชนและครอบครัวยังขาดการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน แม้จะมีแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะแล้วก็ตาม แต่ในด้านการปฏิบัติยังมีลักษณะแยกส่วนกันทำ จึงยังเป็นการยากที่จะเห็นการพัฒนาเด็ก เยาวชนและครอบครัวเป็นองค์รวมและครบมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมิติทางด้านจิตใจ สังคมและจริยธรรม จึงส่งผลทำให้การจัดการศึกษาเพื่อผู้ด้อยโอกาส มีความซ้ำซ้อนในบางกลุ่มเป้าหมายและบางพื้นที่ ในขณะที่ผู้ด้อยโอกาสบางกลุ่มยังไม่ได้รับการบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ซึ่งมีสาเหตุมาจากการมีปัญหาเกี่ยวกับการขาดข้อมูลสถิติเกี่ยวกับผู้ด้อยโอกาส โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการให้บริการทางการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาสของแต่ละหน่วยงาน เพราะข้อมูลของหน่วยงานและองค์การต่าง ๆ ยังไม่ครบถ้วน ชัดเจน เพียงพอ ทันสมัย เป็นระบบ ข้อมูลไม่ตรงกัน การรวบรวม

และจัดเก็บมีความแตกต่างกัน จึงไม่สามารถนำข้อมูล สถิติที่มีอยู่ไปใช้ได้อย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณ บุคลากรและทรัพยากรในการดำเนินงานที่มีอยู่ในจำนวนจำกัด จึงไม่สามารถดำเนินการตามนโยบายให้บรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสัดส่วนของบุคลากรที่มีอยู่ไม่สอดคล้องกับจำนวนเด็ก บุคลากรบางส่วนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ยังไม่ได้รับการพัฒนาและฝึกอบรมให้มีทักษะ ความชำนาญ ขาดการเสริมสร้างทัศนคติและปรับปรุงวิธีการทำงานให้สอดคล้องสนองความต้องการและเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อเด็ก ประกอบกับปัญหาจากขาดการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนจากทุกส่วนในสังคม โดยเฉพาะครอบครัว ชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สถานประกอบการ สถาบันศาสนา และสถาบันอื่น ๆ ในท้องถิ่น รวมทั้งตัวผู้ด้อยโอกาสเอง ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบ เนื้อหา และวิธีการในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ด้อยโอกาส จึงเป็นเหตุทำให้การจัดหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้ด้อยโอกาสยังไม่เหมาะสม โดยยังยึดวิธีการแบบเก่า ๆ ไม่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเท่าที่ควร ขาดสื่อการเรียนการสอน เทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการศึกษา ตลอดจนทั้งอุปกรณ์การเรียนการสอนในภาคปฏิบัติไม่เพียงพอ และที่สำคัญคือ หน่วยงานภาครัฐขาดการประสานงานความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาชั้นสูง เพื่อร่วมกันพัฒนาคุณภาพการดำเนินงาน และการแสวงหาแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงาน โดยการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และคิดค้นรูปแบบและวิธีการในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ด้อยโอกาส จึงส่งผลให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหน่วยงานในภาครัฐขาดองค์ความรู้ที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาก้าวหน้าในทางวิชาการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548, หน้า 51-53)

นอกจากนี้ คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาหามาตรการในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส วุฒิสภา ปี พ.ศ. 2546 ได้สรุปปัญหาเกี่ยวกับการนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสไปปฏิบัติใช้ไม่ประสบผลสำเร็จมีสาเหตุที่สำคัญ 4 ประการ คือ นโยบายการจัดการศึกษายังขาดการกระจายอำนาจที่แท้จริงและไม่ครอบคลุมทั่วถึง ขาดยุทธศาสตร์และมาตรการที่มีความชัดเจนเหมาะสมสอดคล้องกับนโยบาย รวมทั้งยังไม่มีระบบการกำกับติดตามการดำเนินงานตามนโยบายให้ประสบผลสำเร็จอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ประการที่สองคือ การบริหารและการจัดการยังขาดประสิทธิภาพ ไม่มีความพร้อมและเพียงพอต่อสภาพความต้องการของเด็กด้อยโอกาส และทันต่อสถานการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ประการที่สามคือ การจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ยังไม่หลากหลายเพียงพอ และไม่สามารถสนองความต้องการของเด็กด้อยโอกาสได้อย่างเหมาะสม และประการสุดท้ายคือปัญหาขาดการระดมสรรพกำลังจากทุกส่วนของสังคม และการพัฒนาความร่วมมือในการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก ด้อยโอกาสทางการศึกษายังทำได้น้อย (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2546, หน้า 93-100)

การจัดการศึกษาสงเคราะห์ เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสรูปแบบหนึ่งที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จัดบริการทางการศึกษาในระบบ มีพัฒนาการกระบวนการทำงานเป็นเวลานาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษาประเภทโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ของรัฐบาล ได้ดำเนินการเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2496 จนถึงปัจจุบันมีสถานศึกษาทั้งหมด 45 แห่งทั่วประเทศไทย และได้รับผลกระทบจากการปรับโครงสร้างการบริหารงาน การกำหนดนโยบายของรัฐบาลแต่ละสมัย รวมทั้งสภาพแวดล้อมของสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาทำให้ประสิทธิผลการดำเนินการตามนโยบายช่วงต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จที่แตกต่างกัน รวมทั้งผลการดำเนินงานของโรงเรียนแต่ละแห่งประสบผลสำเร็จที่แตกต่างกันด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อต้องการทราบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสไปปฏิบัติในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีอะไรบ้าง โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสไปปฏิบัติในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นอย่างไร และต้องการทราบว่าสมการพยากรณ์ความสำเร็จของการนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสไปปฏิบัติในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อนำผลการวิเคราะห์นโยบายครั้งนี้ไปเป็นข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสงเคราะห์ของประเทศให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสไปปฏิบัติในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อสร้างโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสไปปฏิบัติในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่จัดการศึกษาด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสงเคราะห์ของประเทศ ดังนี้

1. ทำให้ทราบถึงระดับความสำเร็จของการนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสไปปฏิบัติในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์
2. ทำให้สามารถระบุปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสไปปฏิบัติในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารที่มีส่วนในการกำหนดนโยบายใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการกำหนดยุทธศาสตร์และมาตรการการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์
3. ได้หลักฐานเชิงประจักษ์ในการสร้างความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสไปปฏิบัติในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. นำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ โดยเฉพาะการพัฒนาปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสไปปฏิบัติในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. เป็นข้อมูลสำหรับนักวิจัยอื่น ใช้เป็นแนวทางในการทำวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์นโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ที่หลากหลาย สามารถใช้เป็นแนวทางในการบริหารการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

คำถามในการวิจัย

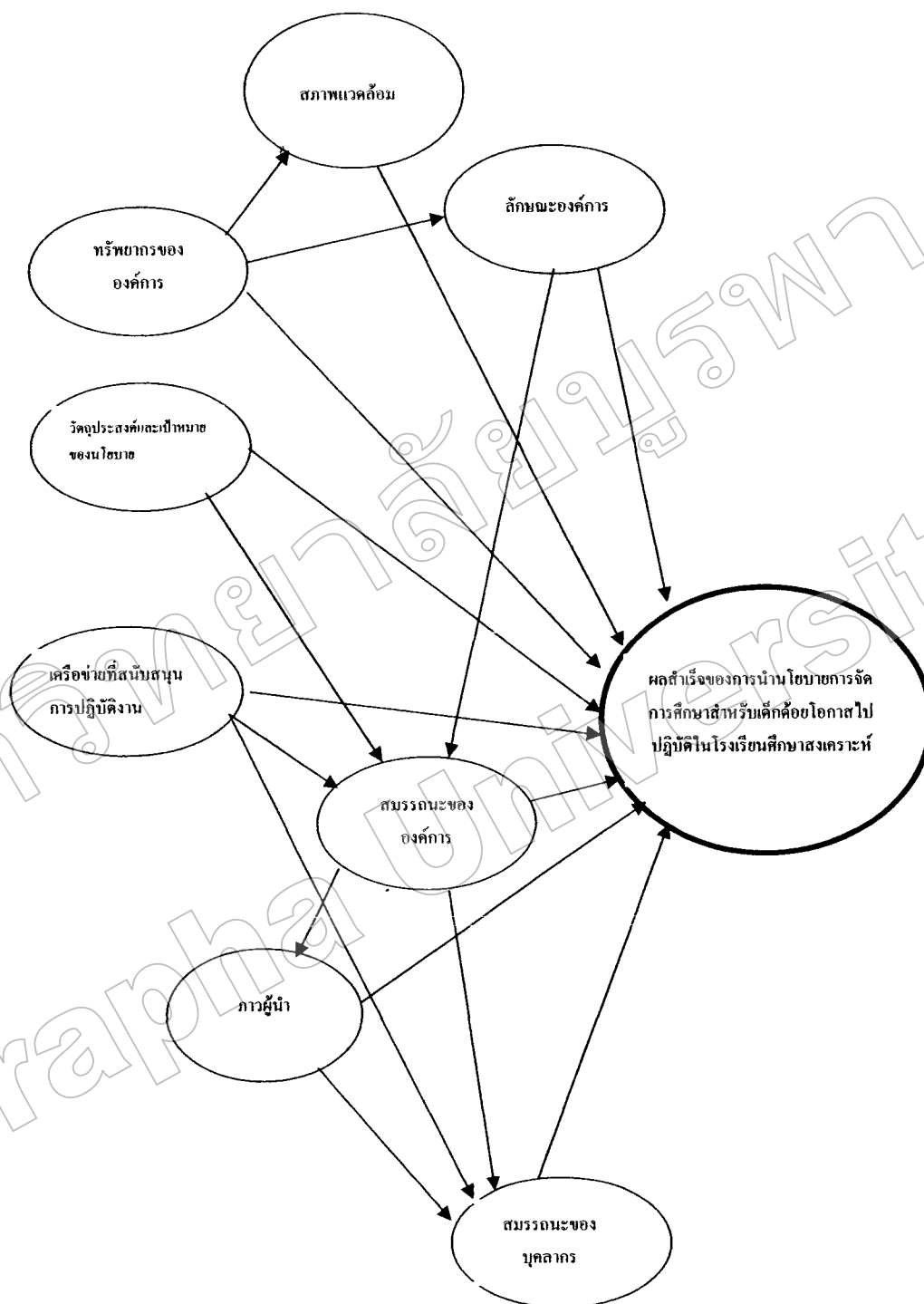
การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จการนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสไปปฏิบัติในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีคำถามในการวิจัยดังนี้

1. มีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลต่อความสำเร็จการนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสไปปฏิบัติในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสไปปฏิบัติในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีลักษณะเป็นอย่างไร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้กรอบความคิดของ แวน มิเตอร์ และแวน ฮอร์น (Van Meter & Van Horn, 1975) เอ็ดเวิร์ด (Edwards, 1980) ซาบาเตียร์ และแมชมานเนียน (Sabatier & Mazmanian, 1980) อินแกรมและแมนน์ (Ingram & Mann, 1980) การ์ดิเนอร์และบอลซ์ (Gardiner & Balch, 1988) วรเดช จันทรร (2527) กล้า ทองขาว (2548) สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2546) และทศพร ศิริสัมพันธ์ (2539) ในเรื่องความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบริหารโครงการของรัฐในด้านการศึกษา รวมทั้งได้วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติจากนักวิชาการต่าง ๆ รวมถึงผลงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ผ่านมา ได้กรอบแนวคิดเบื้องต้นในการดำเนินการศึกษาวิจัยการนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก ค่อยโอกาสไปปฏิบัติ จำแนกเป็น 9 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวัตถุประสงค์และเป้าหมายของนโยบาย กลุ่มทรัพยากรขององค์กร กลุ่มลักษณะองค์กร กลุ่มภาวะผู้นำ กลุ่มสภาพแวดล้อม กลุ่มเครือข่าย ที่สนับสนุนการปฏิบัติงาน กลุ่มสมรรถนะขององค์กร กลุ่มสมรรถนะของบุคลากร และกลุ่ม ผลสำเร็จของการนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กค่อยโอกาสไปปฏิบัติในโรงเรียนศึกษา สงเคราะห์ สามารถแสดงเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสไปปฏิบัติในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ มุ่งศึกษาการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสไปปฏิบัติในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีขอบเขต ดังนี้

1. ประชากรในการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส ในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ประจำปีการศึกษา 2550 จำนวน 3,035 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 180 คน ครูผู้สอน จำนวน 2,180 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 675 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส ในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ประจำปีการศึกษา 2550 ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำนวน 45 โรงเรียน โดยมีโรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit) ได้จำนวน 16 โรงเรียน จำแนกตามกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 64 คน ครูผู้สอนจำนวน 320 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 80 คน รวมกลุ่มตัวอย่างจำนวน 464 คน
3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย
 - 3.1 ตัวแปรอิสระ 8 ตัวแปร ซึ่งแต่ละตัวแปรจะประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ ดังนี้
 - วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของนโยบาย ได้แก่ ความชัดเจน ความสอดคล้อง ความยืดหยุ่น ความมีทฤษฎีรองรับ เวลาที่เหมาะสม
 - ทรัพยากรขององค์กร ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ เทคโนโลยี วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ และ สิ่งอำนวยความสะดวก
 - เครือข่ายที่สนับสนุนการปฏิบัติงาน ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สื่อมวลชน วิชาการเมือง กลุ่มอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์ บุคคลสำคัญ หน่วยงานส่วนกลางและท้องถิ่น ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย นักวิชาการ องค์กรกลางเพื่อการประสานงาน ชุมชน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียน
 - สภาพแวดล้อม ได้แก่ เศรษฐกิจชุมชน การเมืองท้องถิ่น ปัญหาดังคม และปัญหาดังสิ่งแวดล้อม
 - ลักษณะองค์กร ได้แก่ ประเภทของโรงเรียน และอายุของโรงเรียน

สมรรถนะขององค์การ ได้แก่ โครงสร้าง เอกภาพ การสื่อสารภายใน กิจกรรมบังคับ ใช้นโยบาย การประสานงาน การควบคุมและดูแล การปรับเปลี่ยนนโยบาย การให้คำแนะนำหรือ คำปรึกษา การมอบหมายงาน การกำหนดมาตรฐานงาน การวัดและประเมินผลงาน ระบบข้อมูล ข่าวสาร และมีระบบการประเมินตนเอง

ภาวะผู้นำ ได้แก่ การมีส่วนร่วม การให้ทุนให้โทษ ความรู้ด้านบริหารนโยบาย ทักษะ ทางการเมือง ทักษะการสร้างแรงจูงใจ ทักษะการต่อรอง การกระจายอำนาจ เจตคติต่อ นโยบาย และ การประนีประนอม

สมรรถนะของบุคลากร ได้แก่ ความรู้ เจตคติต่อ นโยบาย ความร่วมมือ ความรับผิดชอบ ความผูกพัน การยอมรับ และการพัฒนาตนเอง

3.2 ตัวแปรตาม คือ ผลสำเร็จของการนํานโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กคํอ ยโอกาสไปปฏิบัติในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษานํานพื้นฐาน ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ จํานวน 10 ตัวแปร ได้แก่ ประโยชน์ของหน่วยงาน ประโยชน์ โดยตรงต่อประชาชน ระดับการบรรลุวัตถุประสงค์ ความต่อเนื่องของกิจกรรม การนํานไปใช้ที่อื่นได้ การแก้ไขปัญหาได้ ความพึงพอใจของผู้รับบริการ ความรวดเร็วของผู้ให้บริการ ความเสมอภาคของ ผู้รับบริการ และความเป็นธรรมของผู้ให้บริการ

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการดํานเนินการศึกษาที่ตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้นิยามศัพท์เฉพาะไว้ ดังนี้

1. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาเป็นกรณีพิเศษแก่เด็กคํอ ยโอกาสหรือเด็กที่อยู่ในภาวะยากลำบาก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษานํานพื้นฐาน ซึ่งได้แก่ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์
2. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษานํานพื้นฐาน โดยปฏิบัติหน้าที่ในปีการศึกษา 2550
3. ครูผู้สอน หมายถึง ครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่สอนประจำในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษานํานพื้นฐาน โดยปฏิบัติหน้าที่ในปีการศึกษา 2550
4. คณะกรรมการการศึกษานํานพื้นฐาน หมายถึง คณะกรรมการการศึกษานํานพื้นฐาน ของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ที่ได้รับการแต่งตั้งจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยปฏิบัติหน้าที่ ในปีการศึกษา 2550

5. นโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส หมายถึง นโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสของรัฐบาลที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีและได้รับความเห็นชอบเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2547

6. การนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง กระบวนการที่ต่อเนื่องจากขั้นตอนการกำหนดนโยบายที่ดำเนินการโดยหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการนำทรัพยากรที่มีอยู่ไปบริหารเพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ของนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยอาจมีการแปลงนโยบายออกเป็นรูปของกฎ ระเบียบ แผนงาน โครงการหรือกิจกรรม

7. วัตถุประสงค์และเป้าหมาย หมายถึง ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ที่เกี่ยวกับหลักการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของนโยบาย ประกอบด้วย ความชัดเจน ความสอดคล้อง ความยืดหยุ่น ความมีทฤษฎีรองรับ และกำหนดเวลาที่เหมาะสม

8. ทรัพยากรขององค์กร หมายถึง ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ที่เกี่ยวกับความเพียงพอด้านทรัพยากรที่จำเป็นในการนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสไปปฏิบัติในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ประกอบด้วย บุคลากร งบประมาณ เทคโนโลยี วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ และ สิ่งอำนวยความสะดวก

9. เครือข่ายที่สนับสนุนการปฏิบัติงาน หมายถึง ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรมของหน่วยงานหรือกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สื่อมวลชน นักการเมือง กลุ่มอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์ บุคคลสำคัญ หน่วยงานส่วนกลางและท้องถิ่น ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย นักวิชาการ องค์กรกลางเพื่อการประสานงาน ชุมชน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียน

10. สภาพแวดล้อม หมายถึง ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ที่เกี่ยวกับสภาพและปัญหาด้านเศรษฐกิจชุมชน การเมืองท้องถิ่น ปัญหาสังคม และปัญหาสิ่งแวดล้อม

11. ลักษณะขององค์กร หมายถึง ลักษณะของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เกี่ยวข้องกับประเภทของโรงเรียนและอายุของโรงเรียน

11.1 ประเภทของโรงเรียน หมายถึง โรงเรียนที่เรียกชื่อว่า โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์

11.2 อายุของโรงเรียน หมายถึง ระยะเวลาที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศให้จัดตั้งเป็นโรงเรียนจนถึงปัจจุบัน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ อายุต่ำกว่า 15 ปี และอายุ 15 ปีขึ้นไป

12. สมรรถนะขององค์กร หมายถึง ระดับการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ที่เกี่ยวกับโครงสร้าง เอกภาพ การสื่อสารภายใน กิจกรรมบังคับใช้นโยบาย การประสานงาน การควบคุมและดูแลการปรับเปลี่ยนนโยบาย การให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาการมอบหมายงาน การกำหนดมาตรฐานงาน การวัดและประเมินผลงาน ระบบข้อมูลข่าวสาร และมีระบบการประเมินตนเอง

13. ภาวะผู้นำ หมายถึง ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกให้เห็นเด่นชัดในการปฏิบัติงาน ได้แก่ การมีส่วนร่วม การให้คำแนะนำและให้โทษ ความรู้ด้านบริหารนโยบาย ทักษะทางการเมือง ทักษะการสร้างแรงจูงใจ ทักษะการต่อรอง การกระจายอำนาจ เจตคติต่อนโยบาย และการประนีประนอม

14. สมรรถนะของบุคลากร หมายถึง ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของครูผู้สอนที่แสดงออกให้เห็นเด่นชัดในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ความรู้ เจตคติต่อนโยบายความร่วมมือ ความรับผิดชอบ ความผูกพันและการยอมรับ และการพัฒนาตนเอง

15. ผลสำเร็จของการนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสไปปฏิบัติ ในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง ระดับการยอมรับปัจจัยและองค์ประกอบของความสำเร็จในการนำนโยบายการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสไปปฏิบัติในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในด้าน ประโยชน์ของหน่วยงาน ประโยชน์โดยตรงต่อประชาชน ระดับการบรรลุวัตถุประสงค์ ความต่อเนื่องของกิจกรรม การนำไปใช้ที่อื่นได้ การแก้ไขปัญหาได้ ความพึงพอใจของผู้รับบริการ ความรวดเร็วของผู้ให้บริการ ความเสมอภาคของผู้รับบริการ และความเป็นธรรมของผู้ให้บริการ